

GLAS MALOG PUKA

≡ GLASILO ORGANIZOVANIH RADNIKA. ≡

1909
GRADSKA BIBLIOTEKA
JURAJ SIŠČIĆ
SIBENIK
NAUČNI ODJEL
Izlazi svakog petka. — Godišnja cijena za zemlju poštom Kr. 3, Van države Kr 4. — Pojedini broj 4 pare. — Pisma se šalju na urednika D. GLUMCA štamparskog radnika Šibenik. — Rukopisi se ne vraćaju, a neplaćena pisma ne primaju se.

Nakladnik, izdavaatelj i odgovorni urednik
F. Pasinovich. — Splitska Društvena Tiskara.

Uskrsnuće!

Rodi se pred skoro 20 vijekova u jednoj kukavnoj staji u Nazarethu te trpio kroz cio svoj život — od jasala do propeća — gdje je izdahnuo, kao razbojnik, medju prostim razbojnicima.

Stradao za ideale; — a njegov ideal, njegova nauka nije nego plod ambijenta u kom je živio. U ono doba sveopćeg ropstva i okrutnosti, dok ga svuda okruživala grozota i monstroznost, kakvo čuvstvo moglo da se u njem porodi ako ne ono ljudskoga bratstva i solidarnosti, ljubavi i pravde te mržnja na tirane i vlastodržce? Vidio gdje u arenama i cirkusima gospodujuća kasta — ona, koja ga je poslije propela — baca robove zvjerima za hranu, te uživa i pljeska gledajući kako ih zvjeri razdiru i mrevare; on se zgrozio nad tolikom krvoločnošću i brutalnošću i ustao na obranu onog bijednog roba, jer je u njemu vidio brata, bližnjega, — ravnopravnoga čovjeka.

Odatle njegova nauka, koja je skroz i skroz altruistična i demokratska: ona je budući socijalizam, ali u primitivnom stanju.

Svoju riječ pravde i jednakosti širio svuda: išao u sela i gradove, u hramove i trgove, svuda bi rekao ono, što je čutio. Njegova je riječ bila puna ljubavi za potlačene i orobljene, dok je bila oštra kô bič za bogate i farizeje. No vladajućoj klasi morala je brzo dodijati njegova nauka, koja joj rušila interese; i na obranu svojih privilegija i „prava“ — propela ga kao smutljivca, kao ludjaka, koji se bunio proti božjem zakonu, proti redu i bogu. Propela ga i digla na nj besvijesni i zaglupljeni puk, koji ga popljavao!

Popovi i farizeji su pljeskali — a što su inače mogli oni, kojima je on rušio trgovinu?

* * *

XX. vijek. Noć je. Čovječanstvo sputano i zasušnjeno čami, trpi i plače; glupost kao olovo tišti ljudsku misao; dok mračnom atmosferom kruže čopori gavrana i vampira, koji vrebaju na mozak i piju krv ljudstva...

Prošla su vremena, prošli vijekovi — ali tiranija, lopovština, himba i podlost i nadalje triumfira.

Kraj ponosnih palača, kraj raskošja, rasipnosti i obilja — koliko nezaslužene bijede, oskudice, tuge i očaja: pakao kraj raja zemaljskog! A popovi vele da sve tako mora da bude, jer da bog to hoće te da valja gladovati, jer se gladujući ide u — raj...

Jesi li ti, Kriste, htjeo nepravdu i nemoral izrabljivanja? Lagodnost jednih a patnje i bol drugih?

Narodi su još i danas — zavadjeni — i kolju se bez svoje krivnje.

Nijesi li govorio o ljubavi i bratstvu ljudskom?

Još i danas život i smrt milijuna i milijuna ljudi stoji u rukama nekolicine vlastodržaca, koji ih po volji šalju u pokolj — ljude proti ljudima, uz blagoslov popova.

A nijesi li ti rekao: „Ne ubij!“?

Još i danas države zatvaraju svoje granice žitu i ostalom živežu a radni narod pripuštaju na milost i nemilost nekolicine nezasitnih špekulanata i podlih izgladnjivača puka.

Jesi li ti to učio?

Evo! poslije toliko vijekova napretka, ima još uvijek toliko grozota: čovjek isisava čovjeka, muči ga i tlači — samo da sebi stvori udobnost; a crkva, koja sve vidi, ne ustaje proti gulikozama i krvopijama!

Tako mora da bude! — kažu licumjerci u crnoj mantiji u ime jednog klerikalnog boga nepravde, obratimljenog sa izrabljivačima i silnicima svega svijeta...

Ali ako sve ono što je na svijetu bog hoće, onda on hoće da bude i socijalizma, koji ustaje proti svakoj nemoralnosti; i dok silnici hoće narode zavadjene i razdjeljene — socijalizam čini, da si proletarijati sviju zemalja bratski pružaju ruke i povrh bajoneta, usprkos svim umjetnim granicama i zidovima, okrunjuju apoteozu bratstva i ljubavi...

* * *

Uskrsnuo je! — zabrujiti će zvona.

Aleluja! — zagraktati će crni razbojnik, dok će u svilenom mantiji kriti svoj gojni trbuh. Vjerna slika Krista!

Koja ironija!

Trgovci, izgladnjivači, oni koji kap po kap piju krv puka, nezasitni gulikože, licumjerci, ti-

rani i sva podla čeljad slavit će uskrsnuće Onoga, kojega su oni propeli, jer se usudio dignuti svoj glas protiv nepravdi, Onog, koji je ljubio potištene i bespravne.

Oh, htjeli bi da se vratiš, te da istjeraš ove podle trgovce i farizeje, te oce varke, te crne vampire i krvopije, te stupove ropstva i tiranstva.

* * *

Nova nada trepti u izmorenim proletarskim grudima, novo svjetlo obasjalo naša čela, nova vjera — vjera u budućnost, vjera u pobjedu slobode i pravde — zove borce na djelo. I zove ih iz težačkih kolibica, gdje nema svjetla ni kruha, iz tjesnih i bezračnih radničkih kućerka, gdje se trpi i umire, iz prašnih i zagušljivih radiona; odasvud zove moderno roblje veliki glas socijalizma i revolucije: zove patnike u jednu silnu jedinstvenu vojsku, zove ih, da visoko podignu krvavi barjak revolucije i da podju u sveti boj.

I boj se bije: boj između podlosti i plemenitosti, između tame i svjetla. Progonjeni stradaju borci, umiru kao mučenici, ali umiru zadovoljni, jer znadu da će iz njihove krvi procvasti bajni cvijet slobode, pravde i jednakosti.

I dan će doći; a onda će ljudstvo dostići na vrh Kalvarija: muka će biti napokon dokončana. I tekar tada slobodno i sretno čovječanstvo slaviti će svoje uskrsnuće: pohodit će grobove palih boraca i junaka i donijet će im proljetnog cvijeća.

I novi će duh lebditi nad rodom ljudskim, jer će biti oslobođeno iz jarma tlačitelja i izrabljivača, jer će živjeti kao velika ljudska obitelj, u kojoj ne će biti veriga ropstva i bijesa zulumčara. Ni mržnje ne će biti, jer će ljudi biti obratimljeni u zagrljaju ljubavi. *Asa.*

Mir je osiguran.

Ratna opasnost pred kojom je strepilo hiljade radničkih i težačkih sinova, kao i njihovih otaca, braće i sestara — otklonjena je.

Gospodski predstavnici — ministri — nagodili su se o koži narodnoj. Austrijski ministar vanjskih poslova Aerenthal, zadovoljan je zajedno s buržoazijom sa svojim radom i politikom, što je svoga kolegu srpskog ministra Milovanovića prisilio na popuštanje, a ujedno pokazao cijelom svijetu snagu i moć Austro-Ugarske. I sad služnici kapitalistički i vladini oduševljeno pozdravljaju tu ... pobjedu.

Druga je stvar pitanje: pozdravlja li i narod politiku gospodsku i g. ministra Aerenthala?

Mir je istina sačuvan, ali ni gospoda nijesu

imala petlje da ga poremete, jer im zuje po glavi posljedice rusko-japanskog rata — posljedice pobune i revolucije.

I lijepa crta — mekim srcem — neki srpski „patriota“ u jednom onamošnjem listu piše, da je i u vojsku prokrčio si put socijalizam, te da se ne bi ništa novo dogodilo, kad bi vojska — taj najveći oslon buržoaski — otkazala poslušnost.

Vide „patrioti“ kako trava raste!

Da, mir je osiguran, nakon što se opljačkalo žep naroda i državnih blagajna. Mir je osiguran nakon tolikog zaduženja narodnog, nakon tolikog poskupljivanja najnužnijih životnih potreba ...

A kome se ima zahvaliti za ta nova opterećenja, za nametanja poreza na stomak narodni? Nikom drugom nego bezumnoj politici buržoaskih gavana i uobraženoj veličini Aerenthala, koji svoje pustolovine na račun naroda provodi.

Sva igra, koju je ministar Aerenthal u ovom evropskom koncertu odigrao sastoji se u tom, da je narod ove monarhije opterećen dugom od preko 600 milijuna kruna, koji će narod morati plaćati, štiti i gladovati.

Kako stvari stoje, vidimo da je u svem tom odlučivao ministar Aerenthal, a pitanje volje naroda ostalo je deveti u plugu.

Svu štetu od 600 milijuna kruna, voljom njegovom, podnijeli smo radi jedne trice i to, da se promijeni „okupacija“ u „aneksiju“. Eto ta riječ stoji narod tolike milijune, a to sve opakom gospodskom politikom.

Iz svega vidimo, da se o narodu odlučuje, a bez naroda. Da se narodni novac troši i krv proljeva a bez odobrenja narodnog ...

Stvari na bolje neće se ni maknuti dok se ne prenesmo i dok iz buržoasko-birokratskih ruku ne otmemo pravo, da u stvarima državnim odlučuje sam narod.

Kako austro-ugarska tako i srpska posjedujuća klasa branila je svom snagom svoje interese i trošila narodni novac, a sad na koncu trpi narod i plaća svojim znojem volju odlučujućih faktora u obiku dugova i zajmova.

Nu navedeno priznanje onog srpskog „patriote“ dragocjeno je za nas, jer nam i ono pokazuje, da ovako dugo ići neće i da će narod doći do spoznaje, da mora sam svoju sudbinu preuzeti u vlastite ruke, a gospodi dati ularom po glavi.

Drugovi! Radnici! Spremajte se da dostojno proslavite dan Prvog Svibnja.

POLITIČKI PREGLED.

Odreka prijestolonasljedstva. Srpski prijestolonasljednik odrekao se je prijestolja u korist svoga mladjeg brata, a po nagovoru kralja Petra i ministara. On je većinom kriv ratnoj krizi, pred kojom je sav narod strepio. A kralj Petar, da svojoj porodici sačuva srpsku krunu, volio je da bude mir, jer je računao: „bolje jaje a sigurno, nego li koka a nesigurno“. U slučaju da je Srbija u ratu podlegla, ode sve ono što je kralj Peter „mukom“ stekao. I zato se je prijestolonasljednik morao zahvaliti. K tomu je mnogo doprinjelo i to što je princ Gjorgje ubio svoga slugu Kolakovića, za što štampa traži, da ga se stavi pred sud.

Iz Bosne i Hercegovine.

Blagajničko izvješće „Saveza drvodjelskih radnika u Bosni i Hercegovini“ primili smo i iz koga se razabire osim tačnosti i čistoće, slijedeće financijalno poslovanje:

Primitak u g. 1908, sa saldonom od g. 1907. K 14.287.42
Izdatak na korist članova K 10.913.18
Čist novac u kasi ostaje K 3.374.24

Kratko djelovanje vrijednih i požrtvovnih naših bosanskih drugova najbolje se zrcali u ovim brojkama, a to ujedno uljeva snagu za daljnji rad na korist potištenih drvodjelskih radnika.

U bolesti, besposlici i na putu kao ni za prosvjetu radnika niko se ne brine osim radničkog Saveza. Na samu besposlenu potporu izdao je Savez K 1944.10, na putujuću K 821.93, na bolesničku K 175.—, a za agitaciju i prosvjetu K 1602.64. To je, vidi se, uzorno djelovanje i može služiti na ugled svima radnicima.

(Mislimo da bi bilo lijepo, da je drvodjelski Savez dao u našem listu štampati izvještaj u cijelosti, jer za trošak, koji bi to stajalo mnogo bi se više koristilo, da bi i ostali radnici vidili ovaj njihov krasni uspjeh. Op. ur.)

Štrajkovi i bojkoti!

Buduć su radnici soboslikari (maleri), pekari i kelneri (kamerieri) Spljetu pred pokretom, javlja se drugovima da tamo posla ne primaju.

Krojački, kožarski i mlinarsko-pekerski radnici neka ne putuju u Sarajevo, jer se tamošnji drugovi nalaze pred pokretom.

U Sarajevu je bojkotirana krojačka radnja g. Celjaka još godine 1907. i bojkot još uvijek traje.

DOPISI.

GRUŽ. — (Žandari u službi izrabljivača Detonia). Nazad nekoliko dana uzeo u svoj posao g. Detoni nekoliko radnika obećavši im plaću od 4 K dnevno. Nakon 5 dana raduje dodjoše radnici, da im se zasluzba plati. Ali na veliko čudo opaziše radnici u blizini kancelarije oružnike i policiju. Zašto su tu bili doznalo se malo kasnije, kad je mjesto 20 K isplatio po 14 K. U strahu da ne potegne štogod doveo je žandare, te miljenike izrabljivačke, da ga štite. Ujedno je radnicima rekao, da ih neće plaćati po 4 K, jer da on može imati dosta radnika po 2-40 K dnevno. Nu slabo mu je upalio ovaj manevar. Radnici su stariji bili organizovani i složno sprečiše namisao Detonijevu, da radnike po svojoj volji mijenja. Radnici dobiše zadovoljstvinu, a g. Detoni povuče jezik za zube.

Ali još imademo prigovoriti ovom gospodinu. On u mjesto plaće svojim radnicima, daje rakije, što je u očitom protuslovlju sa zakonom.

Nu naša je vlast prema tom čorava i u takim slučajevima ne gleda što se zakon krši, dočim prema radnicima, a u obranu izrabljivača zna „zakonito“ postupati. Detoni umjesto da plati nikolicini radnika za četvrt nadnice u novcu, on im daje po litru rakije i mirna Bosna. Eto ovako se stiče bogatstvo. Država pak umjesto da sprječava piti alkohol, dozvoljava protuzakonito, pomoću alkohola, ovakova izrabljivanja. Ovakav je slučaj bio nekidan.

Mi ćemo zato bdjeti nad ovakim izrabljivačkim trabantima i u našem ćemo listu prikazivati njihov rad kao i pristrano držanje vlasti.

Radnicima i ovom prilikom velimo: udružite se i zajedničkom snagom branite svoja prava.

*

Zlostavljanje radnika. Gosp. Grinvald upravitelj tvrdke Eisler et Ortleib nečovječnim postupanjem s radnicima daje povoda da se na nj osvrnemo. Neki dan opazi kod druga Čaropine radnički znak s natpisom „Pravo naroda“. Pomenutom gospodaru, kao što i svakom buržoaskom parasitu isti pada u oko. Da dade oduška svojoj mržnji prema radništvu, poče psovati izgovarajući da se isti znak nesmiije u njegovoj radionici nositi i smjesta isplativši druga Čaropinu pošlje ga — na sunce. Pitamo gori rečenog individa gdje mu je zadata riječ, kojom je obećavao poboljšice radništvu, gdje je poštenje tog tirana? Radnici, upamtite si dobro svoje progonitelje, pa kad bude zgoda rečenom gospodaru odvratite šilo za ognjilo.

VIJESTI.

Isplata potpore pozvanim vojnicima, koju određuje zakon vrši se tako, da je mnogo vojnika, koji je još ne dobiše. Bilo je javljeno da će se ova kukavna podpora isplaćivati unaprijed nu kako je s tim, znaju vojnici i njihove familije. I ne samo, da se potpore ne isplaćuju unaprijed, nego je prošlo nekima po 2-3 nedjelje, a da tražene potpore ne dobiše. Vidimo kako mačuhinski vlada postupa sa svojim državljanima u prkos jasnog slova zakona. Mogu familije pozvanih vojnika i pocrkati s nestašice, dok potpore dodju. Ta šta je vladu za to briga.

Biskup Pulišić — riješio kmetsko pitanje. U svom „pastirskom“ pismu riješio je biskup Pulišić kmetsko pitanje i to preporučujući narodu, da ide u Ameriku u duboke ugljenokope raditi i štednjom da se odkupi. — Očito je da ovom čovjeku nije došla do ušiju ni kriza američka, gdje narod stradava od gladi uslijed besposlice. A štediti! Od česa, presvijetli? Od ustiju? Ne! Ta zar se još danas može šta uštediti, kad radnik kraj nadnice nije u stanju ni da se purom prehrani? Od čega da šteti ona sirotinja, koja dodijava šibenskom poglavaru, tražeći kukuruza za puru? Oh, kad bi svaki radnik imao plaću biskupsku ili popovsku — lako bi se štedilo. Na ovaj način riješava biskup pitanje kmetsko. Divota po kmetove, samo kad bi bilo pure!

U Spljetu pako, gdje su biskup i popovi najveći posjednici polja koja su ostavili crkvi težaci za spas duša svojih a na korist crne bande, misli se kmetsko pitanje riješiti na drugi način. Popovi na čelu, a s njima i najbogatiji gospodari, osnovaše organizaciju, koju je namjestništvo potvrdilo, da mogu u slučaju

ako bi težaci što tražili, zajednički suzbiti težačku borbu, borbu za opstanak naše potištene i izrabljivane proletarske braće težaka. Otvorite oči, braćo težaci i vidite da ne postoji za popove ona Kristova rečenica: „Idite razdijelite imetak i naučavajte“, već se laćaju modernih organizacija, proti kojima su uvijek borbu vodili, da očuvaju svoj imetak. Franceski narod je učinio pravedno i dobro kad je popovima oduzeo imetak, a dao im da radom zaslužuju svoj kruh. A i mi kažemo ko ne radi neka ni ne ždere, a narodu njegovo — i kmetsko je pitanje riješeno!

Kozak i denuncijant. Od svih radničkih struka, soboslikarski radnici zauzimaju najžalostniji položaj. Više od pola godine šetaju besposleni, jer su možda hrdjava vremena ili nema rada ili se pak koji poslodavac kapricirao da pojedinog ne uzme na posao, nebi li ga gladom primorao na ropsku pokornost. To su napoko uvidjeli i radnici te su se svi organizovali u svrhu, da se zajednički bore za prava, koja im kao radnicima pripadaju. Svi — izuzev jednoga, koji kako sam kaže, neće da se „poturči“, jer je on pravi katolik i kršćanin, koji radi na zemlji e da steče „blaženstvo“ — ne znamo gdje.

Pošto se u tome bitno razlikuje od svojih kolega, koji misle da trebaju na ovom svijetu, ako ne blaženstvo a ono bar obilno kruha i zdrave hrane, — došlo je do sukoba između tog revnog kršćanina i organizovanih „turaka“. Kad je uslijed toga kandidat za „vječno blaženstvo“ sa strane organizovanih bojkotovanih, očekivali su „turci“, da će se nebo otvoriti i svoga kandidata ponijeti u vječnost. Ali dogodilo se obratno: arkangjel sa plamenim mačem pokazao se u obliku predsjednika građevne zadruge, a u osobi trbušastog Celića. Biti će da je „arkangjel Celić“ zaboravio negdje u vječnosti svoj mač, te u neprilici udari sa svojim plamenim jezikom po drugu Ivkoviću, jer mu se taj učinio kao najopasniji. No, kada plameni jezik „arkangjela Celića“, osim smrada, nije učinio nikakav afekat, to se Celić prihvati pera i papira te napiše tužbu protiv Ivkovića — ne na adresu vječnog blaženstva — nego na c. k. redarstvenog povjerenika a u stilu kako se služe obično furtimaši.

Tužba veli, da se Ivkoviću ne zna ni ko je ni odakle je, da je bjegunac, da je buntovnik koji buni radnike, da je kod E. Barbarića radio samo tri dana, pa da ga je isti otpustio jer da nema radničke knjižice, napokon zahtjeva arkangjel da se Ivkovića odmah uhapsi i protjera.

U istoj tužbi saobćuje, da su poslodavci riješili, da se Ivkovića za čitavu godinu dana nesmije uzeti na posao. No, redarstveni povjerenik, na veliku žalost Celića, nije udovoljio skromnoj želji blaženih poslodavaca a na prosto iz ovih razloga:

Što se Ivkoviću zna odakle je; što nije nikakav bjegunac, nego Austro-Ugarski podanik sa svima dužnostima; da do sad još nije buntovnik; da ne buni radnike, nego ih samo osvješćuje u koliko mu to njegovo znanje dozvoljuje; da je kod Barbarića radio ne samo tri dana nego i preko pet mjeseci; što ga E. Barbarić nije otpustio, nego mu je pred svjedocima dopustio da radi za svoj račun, što mu je dapače za isti posao dao potrebne boje; da Ivković ima radničku knjižicu; i napokon što je čitava tužba lažljiva te prema tome nema pravoga oslonca. I tako se misija Celića izjalovila a organizovani radnici su uvidjeli, da se Celiću ne može vjerovati i da je nje-

govo negdašnje uvjeravanje, da će on zastupati (!) interese radnika — lažno. Zato su radnici sada još složniji, jer su i ovaj put uvidjeli da jedan gulikoza radnički ne može zastupati interese radnika.

I bludnice govore kadkada o klevetama. Mi se ni najmanje ne iznenadjujemo prostačkim navalama „Puka“ — ta znamo, obično i svakdanje oružje furtimaša je libelizam najbezobraznijih kleveta, laži pune blata i podlosti. Najbolje se vidi u slučaju sa popom Rilovom. Hoće na svaki način, da spasi gnjusnog popa, pa u svom najgnjusnijem brlogu — u „Puku“, hoće da nas vikom zagluše te da po običaju opsjene prostotu. I dok oni, znajući za popov bludni zagrljaj, u ime vjere (!!) savjetuju Smodlaku da opozove „klevete“ — mi još jednom pozivljemo — što više — molimo gospara popa Radoslava i svu crnu svojtu, da nas tuže sudu za potvoru. Ne čudimo se, što popovi, izgubivši busulu, buncaju kao suludi, ali se čudimo „svetom“ Radoslavu — toj „žrtvi“ naših „kleveta“ — što se još uvijek ne miče. Napred, pope — opošteui se više! Ne spavaj! Makni se!

Pekarski radnici u Spljetu rade kao marva, ništa manje nego 16 sati i to noću, neprekidno bez dana počinka a uz plaću koja je uprav dostatna za — gladovati. Udjoše u pokret i poslodavci najprije prihvatit će njihove tražbine (priznate po samom „Jedinstvu“ kao opravdane i temeljite!) no preko noći se pokajali, te ni čuti o tomu. Što je preostalo tim jadnicima ako ne štrajk! — Bljutavi popovski „Puk“ — list za zvonare i bedake — hvali, što je vlast uvela štrajkolomstvo — i krsti to pohvalnim!! Zatim potiče gospodare, da se udruže te nabave stroj — koji će puštati štrajkaše i da crknu. Ne čudimo se — ta to su „kršćani“, naši stari znanci. Mi, o popovi, mi se ne bojmo budućnosti kao vi: stroj će doći, da nam olakša muke za koje vi ni neznate. Ali da smo u mogućnosti vas postaviti s vašim debelim trbusima k vrućoj peći, gdje pekarski radnik mora 16 sati raditi, pa da u znaju lica zaslužujete svoj kruh, zaista nebi ovako besramno i lopovski pisali. Ta vi niste nasljednici Kristovi, nego nasljednici onih razbojnika, koji bijahu zajedno s Kristom razapeti. Radnici upamtite ove crne hijene.

Poziv. Drugovi! Promicateljni odbor „Radničkog Doma“ u Spljetu, pozivlje vas na sjednicu za ponedjeljak 12. o. mj. u 9 sati pr. podne u društvene prostorije, za pretresanje pravila i eventualije.

Compagni! Il comitato promotore della „Casa del Popolo“ vi invita lunedì 12 corr. alle 9 a. m. nei locali della Federazione ad una riunione per discutere sullo statuto e sulle eventuali.

Velika krojačka radionica Save Miloševića Sinovi Banjaluka (Bosna)

potrebuje za svoj posao nekoliko vještih
krojačkih radnika.

Namještenje stalno. Ponude neka se šalju na
Save Miloševića Sinovi, Banjaluka (Bosna).